

A KöMaL egyik legrégebbi, leginkább kitartó munkatársa távozott közülünk. Több mint nyolcvan feladata jelent meg lapunkban, a legelső 1960-ban, a legutolsó 1997 májusában (és néhány van még tartalékban). Utolsó küldeményébe – idén tavasszal – egy régebbi fényképét is beletette, ennyi kommentárral: „Halálom esetére”. Egy régi tanítványa visszaemlékezésével búcsúzik Tőle.

A Szerk.

Madas Tanár Úr (Mohabácsi) emlékére

Halála azért is megdöbbentett, mert nem tudtam, hogy még él. 30 évvel ezelőtt érettségiztem, akkor 60 körül járt, azóta nem hallottam felőle, pedig gyakran velem volt, – megtanult kísérletei valahogy mindig befolyásoltak. Középiskolás gyermekeimnek gyakran emlegetem. Az egyetlen jó tanárom volt!

A fizikatanárok azon nagy nemzedékéhez tartozott, akik szerettek és tudtak is kísérletezni. Az óráin szó szerint úgy ültünk, mint egy elvarázsolt kastélyban. Vízzel teli átvilágított üvegcádjai, melyek a mennyezetre vetítették a hullámmozgás rejtelmét, elektromosságtani kísérletei, saját készítésű, hidraulikát bemutató szerkezetei, a Bernoulli-erőt tanító készülékei és ki tudja mi minden még – ma nekem az egyetlen támpontot jelentik a fizika világában. Számomra legemlékezetesebb kísérlete az volt, amikor egy ricinusolajjal (fajsúlya 0,9) teli üvegcádba egy vödör, tintával megfestett vizet (fajsúlya 1,0) öntött. A víz egy nagy, lebegő gömbbé áll össze, és alig észrevehetően ereszkedett alá. A fizika előadóban sötét volt, csak az üvegcádat világította meg Mohabácsi egy reflektorral, és mi valóban „ültünk, mint a moziban”, mert amit láttunk, az a súlytalanság volt, földi körülmények között. A nagy kék gömb – mint egy földgömb – lebegett a sárga világegyetemben.

Rettegett tanára volt a vegyipari technikumnak, ahol évtizedekig tanított. Ő volt az iskola nagy öregje, akivel előre ijesztgettek minket, mert látszólag megközelíthetetlen volt, – de abszolút szaktekintély. Emlékszem, mennyire meglepődtem másodikos koromban, amikor „átvett” bennünket, és egy mosolygós, zömök (de nem kövér), keret nélküli szemüvege mögül örökös érdeklődéssel kikandikáló, kedves emberrel találkoztam. Volt benne valami a mesebeli törpéből – innét a beceneve –, de gonosz, tudálékos vagy ostoba nem volt soha. Néha rövidnadrágban és turistabakancsban jött be az iskolába, bizonyára nagy természetjáró volt, de akkoriban erre még (sajnos, örök veszteségem!) nem voltam fogékony.

Mohabácsi kísérletező kedve miatt a tanóra nem volt, nem is lehetett elég. Szokása volt, hogy az óra végén felolvasta azok nevét, akik délután ottmaradnak felelni. Ilyenkor több osztály (több évfolyam) diákjait együtt feleltette. Megtörtént, hogy az iskolai ünnepélyről boldogan mentünk volna haza, de Mohabácsi ott állt az iskola (egyetlen!) kapujában, és nagyalakú spirálfüzetéből azok neveit olvasta, akik visszamennek felelni. A hivatalos naplót nem használta, és soha nem érdekelte, hogy a tanítvány más tantárgyból hogyan teljesít. Tudok olyan esetről, amikor a másból kiváló tanuló Mohabácsinál megbukott, vagy olyan esetekről – ebből volt több –, amikor olyan lett kiváló fizikából, aki másból nem tündökölt. Évtizedekkel az érettségim után még álmodtam vele: mennék haza, de a kapuban megállít Madas tanár úr: „Készültél, fiacskám? Gyere felelni!”

Mohabácsi valahogy nem volt híve a „stresszmentes iskolának”, – lehet, hogy nem is hallott róla, igaz, a mi zsebünkben sem lapult még az iskolapszichológus telefonszáma. A felelés nála azt jelentette, hogy az abban a félévben tanult materiából bármit kérdezhetett, mintha az előző órán tanultuk volna. Mindig mindent tudni kellett!

Beteget nem illet jelenteni nála, mert az ő szemében az sumákolásnak tűnt. A megfázást például nem tekintette betegségnek, hiszen az fokhagymafogyasztással megelőzhető. „A Szaharában, ahol nappal +50 °C, éjjel –5 °C az uralkodó klíma, a piramisokat építő, vízilóbőr-ágyékkötővel ellátott rabszolgák azért nem voltak náthások, mert fokhagymát ettek, – amint ezt a piramisok belsejében található fokhagymafestmények is bizonyítják.” Szerintem igaza volt! Mohabácsi valahogy kultúrát tanított, a fizika csak vele járt.

Bár a tankönyvet (amiből tanulnunk kellett volna) ő írta, nem használhattuk, jegyzetelnünk kellett az előadásain, mint később az egyetemen. Sajnálom, hogy a jegyzeteimet nem őriztem meg – az élet másfelé vitt –, a fizikára látszólag nem volt szükségem. Ma szívesen újra tanulnám.

Kedvenc tanításai közé tartozott – Torricellit tanítva – a „Natura horret vacui”. Végleges távoztával olyan űrt hagyott maga után, ami elborzaszt. Egy olyan generáció szállt el vele, aki a természetet még fizikai valóságában szerette és tudta modellezni. (Nem tudhatom, mit szolt a számítógépes modellezésekhez és a „virtuális valósághoz”, de úgy gondolom, nem szerethette.) Egy másik, gyakran emlegetett mondásával vigasztalom magam: „A természetben minden rezeg és minden hullámozik.” Biztos vagyok benne, hogy Madas Tanár Úr kíváncsi, értő szelleme tanítványaiban tovább rezeg és hullámozik, és egyszer még jó talajban újra kisarjad.

Dr. Sebők Márton

ügyvéd